

You have downloaded a document from

The Central and Eastern European Online Library

The joined archive of hundreds of Central-, East- and South-East-European publishers, research institutes, and various content providers

Source: Astra Salvensis - revista de istorie si cultura

Astra Salvensis - review of history and culture

Location: Romania

Author(s): Dorin Dologa

Title: ASPECTE PRIVIND ȘCOALA DIN SALVA
Aspects Regarding the School from Salva

Issue: 8/2016

Citation style: Dorin Dologa. "ASPECTE PRIVIND ȘCOALA DIN SALVA". Astra Salvensis - revista de istorie si cultura 8:103-112.

<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=537181>

Astra Salvensis, an IV, număr 8, 2016

ASPECTE PRIVIND ȘCOALA DIN SALVA Aspects Regarding the School from Salva

Dr. Dorin Dologa
Arhivele Naționale ale României

Abstract: *The school in Salva is a school with tradition. It's foundation is related in the same ways at others schools in the Năsăud Area, by the the establishment of Romanian Border Regiment II of Năsăud. The school was firstly established village school, then in 1858 it became confessional, and after it became a public school. Until 1918 it must be assessed from two perspectives, pedagogical and national. From a pedagogical point of view, the performances were weak, even reporting them to the standards of the era. Until the end of the First World War, it only had one room class and only one teacher. But from an ideological point of view, the school in Salva contributed in keeping a national unity feeling among the Romanians in Salva. During the Austro-Hungarian administration, the authorities tried to abolish it, but the school was protected by the church and supported by the Romanian community in Salva. After the end of the war, the number of teachers increased, as well the class rooms and the students began to obtain extraordinary results in the school competitions.*

Keywords: school, teacher, students, exams, teaching materials, evaluation, Salva.

Școala a fost și este o instituție foarte importantă. Chiar dacă a fost o școală relativ mică, școala din Salva nu poate fi considerată inferioară prin concept, prin finalitate, prin intenție, aceea de a pregăti, de a ridica, de a instrui.

Și la Salva a existat un învățământ începător care se desfășura pe lângă biserică. Primele școli au fost cele de slovenie și erau organizate de biserică. Câte un preot îi învăța pe copiii cititul și scrisul cu ajutorul cârților bisericești.

Documentele existente nu menționează data întemeierii primei școli din Salva. Școlile din zona năsăudeană s-au întemeiat în urma creării în anul 1762 a Regimentului II românesc de graniță de la Năsăud, prin măsurile administrative luate de autoritățile militare grănicerești în colaborare cu cele grănicerești.

În anul 1835 la Salva s-a construit școală de zid.¹ Aceasta avea două încăperi, dintre care una era folosită ca sală de clasă, iar cealaltă ca locuință pentru învățător. Sala de clasă avea lungimea de 7,5 m., lățimea

¹ Serviciul Județean Bistrița Năsăud al Arhivelor Naționale, *Fond Vicariatul Rodnei*, dosar 392, f. 216v (în continuare S. J. B. N. A. N.).

Astra Salvensis, an IV, număr 8, 2016

de 6 m., înălțimea de 3,25 m.² și o suprafață de 39 m. pătrați.³ În anul 1859 școala a fost reparată.⁴ La început întreținerea școlii a fost dificilă. În anul 1838 în fiecare comună grănicerească au fost create fonduri școlare comunale.⁵ În anul 1868 mobilierul sălii de clasă al școlii din Salva se compunea dintr-o masă și un scaun pentru învățător, o tablă și zece bănci pentru elevi.⁶ Același mobilier școlar exista și în anul 1896.⁷ În anul 1914 pe lângă masă și scaun pentru învățător, mobilierul școlar mai cuprindea 13 bănci pentru elevi și un dulap.⁸

Fiecare școală avea o serie de materiale didactice necesare desfășurării procesului instructiv educativ. În anul 1868 materialul didactic al școlii din Salva era alcătuit din 21 tăblițe pentru elevi, 60 *Abeedare* de Vasile Petri, 20 *Catehisme mici*, câte un exemplar din *Galeria icoanelor sfinte*, *Istoria biblică*, *Testamentul Vechi și Nou*, *Evangheliile și epistolele de peste an*, *Amicul Școlii* pe anii 1862, 1863, 1864, 1865, 1866, *Magazinelul Pedagogic* pe anii 1867, 1868 și Protocolul ordinațiunilor.⁹ În anul 1879 școala din Salva dispunea de 60 de exemplare din *Întâia carte de lectură* de Popescu, 20 de exemplare din *Catehismul de mijloc*, 20 de exemplare din *Catehismul mic* scris de episcopul Alexi, 20 de tabele de perete de Roșu, 24 de tabele de perete editate de Ministerul de Culte și Instrucțiune Publică, o hartă a Austro-Ungariei și o hartă a Comitatului Bistrița-Năsăud.¹⁰

Primul învățător al școlii din Salva al cărui nume îl cunoaștem a fost un fost subofițer din Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud.¹¹ În anul 1850 învățător la școala din Salva era Ilie Coruț.¹² În anul școlar 1852-1853 acesta era apreciat ca având diligență¹³ și aptitudini

² *Ibidem*, dosar 769, f. 29.

³ *Ibidem*, dosar 483, f. 227.

⁴ *Ibidem*, dosar 897, f. 5.

⁵ *Ibidem*, *Colecția personală Virgil Șotropa*, dosar 62, f. 27.

⁶ Adrian Onofreiu, „Școala din Districtul Năsăud în a doua jumătate a secolului al XIX-lea-între deziderat și realitate”, în Mircea Prahase (coordonator), *Studii și cercetări etnoculturale*, număr 14, 2009, p. 24.

⁷ S. J. B. N. A. N., *Fond Vicariatul Rodnei*, dosar 769, f. 29.

⁸ *Ibidem*, dosar 1138, f. 151.

⁹ Adrian Onofreiu, „Școala din Districtul Năsăud”, p. 29.

¹⁰ S. J. B. N. A. N., *Fond Vicariatul Rodnei*, dosar 421, f. 24.

¹¹ După ce a urmat Școala Normală din Năsăud și a fost încadrat în cadrul Regimentului II românesc de graniță de la Năsăud, Isidor Bodescu a fost numit la 1 noiembrie 1837 ca învățător la școala comunală din Salva. El a activat aici până în anul 1850. Ana Filip, Ioan Morariu (coordonatori), *Salva. Reperete monografice*, Bistrița, Editura „George Coșbuc”, 2005, p. 245.

¹² S. J. B. N. A. N., *Fond Școala Normală Primară din Năsăud*, dosar 22, f. 46 v.

¹³ Sârguință.

mari, moralitatea și maniera cu pruncii¹⁴ bună. El avea vârsta de 48 de ani, se afla în al 31-lea an de activitate didactică, vorbea româna și germana și avea un salariu de 52 de florini. Obiectele de învățământ studiate la școala din Salva erau: religia, istoria biblică, scrisul frumos și dictat,¹⁵ aritmetica, datoriile cetățenești și cântările bisericești.¹⁶ În anul școlar 1857-1858 la școala din Salva funcționa învățătorul Simeon Pavelea, care avea vârsta de 18 ani, activase și în anul școlar anterior, avea un salariu de 40 de florini și care era „*nu prea abil*”, dar care se aprecia că „*mai poate rămâne fiindcă altul nu e*”.¹⁷ În anul 1859 la aceeași școală funcționa învățătorul provizoriu Doroftei Dedea,¹⁸ în anul 1860 învățătorul George Mutu,¹⁹ iar în anul 1861 Isac Dănilă.²⁰

În anul 1858 școlile comunale au devenit profesionale, adică au fost plasate sub autoritatea bisericii. Dreptul de a numi învățătorii îl avea Episcopia Greco-Catolică de Gherla. Comunitățile erau cele care asigurau plata salariului învățătorului, cu care încheiau un contract și care aveau și ele un cuvânt de spus. La 20 octombrie 1862 comuna Salva a cerut episcopului greco-catolic din Gherla să desemneze pe unul dintre cei trei candidați ai săi spre a fi angajat ca învățător în locul lui Dănilă Isac, care nu era originar din Salva. Acești trei candidați erau: George Mutu, Gavrilă Morariu și Teodor Melinteni. În cererea semnată de către preot, jude, notar și trei bătrâni școala era numită „*maica bisericii*”.²¹ În anul 1863 la școala din Salva activa învățătorul George Mutu²².

Într-un raport înaintat la 6 septembrie 1866 Inspectoratului școlar al Districtului Năsăud, judele Ilie Beleș, notarul²³ Isidor Bodescu și Teodor Pavelea Comornicu din Salva se plâneau din cauza „*progresului slab ce l-au adus la zi toți învățătorii după desființarea Institutului militar, iar mai rău cel de acum, care din an în an pare că neglijează propunerea și ca urmare a adus școala la cea mai ticăloasă stare*”. După părerea fruntașilor localității Salva, la examenul școlar din vara anului 1866 dascălul „*a arătat de tot neaptivitatea de a mai figura mai mult ca învățător în școala de aici, care, în apropiere de instituttele*

¹⁴ Însușiri pedagogice.

¹⁵ Caligrafia.

¹⁶ S. J. B. N. A. N., *Fond Vicariatul Rodnei*, dosar 43, f. 8 v.

¹⁷ Nu era un învățător prea priceput; *Ibidem*, dosar 101, f. 19 v.

¹⁸ *Ibidem*, dosar 125, f. 33.

¹⁹ *Ibidem*, dosar 138, f. 35.

²⁰ *Ibidem*, dosar 151, f. 331.

²¹ Simion Retegan, *Satul românesc din Transilvania. Cîtor de școală (1850-1867)*, Cluj-Napoca, Editura Echinoc, 1994, pp. 120-121.

²² S. J. B. N. A. N., *Fond Vicariatul Rodnei*, dosar 175, f. 5 v.

²³ Secretarul.

de învățământ ale capitalei districtuale²⁴ ar trebui să se afle într-o stare cu mult mai strălucitoare, decât pe aiurea, prin cele văi depărtate și ascunse”.²⁵ În consecință aceștia cereau numirea unui nou învățător. Ca urmare, la 7 septembrie 1866 s-a publicat concurs pentru ocuparea postului de învățător la școala din Salva. Și-au depus candidatura un număr de trei învățători: Ioan Miron din Bichigiu, Vasile Pop din Feldru și Vasile Marcian din Ocna Dej.²⁶ Alegerea învățătorului, desfășurată la 20 octombrie 1866 în comuna Salva, sub conducerea lui Leon Pavelea, profesor la gimnaziul din Năsăud și asesor consistorial, nu a avut nici un rezultat. Locuitorii comunei Salva nu au vrut să aleagă un învățător din cauza faptului că respectivul concurs pentru alegerea acestuia s-a desfășurat fără știrea lor. Vina ar fi aparținut notarului Isidor Bodășcău, deoarece nu ar fi comunicat acest lucru locuitorilor comunei. Leon Pavelea era de părere ca Inspectoratul Școlar Districtual „să i-a măsurile cuvenite în contra acelor oameni prea cutezători, care singuri de ei voiesc a guverna absolutist o comună întreagă și prin aceea poartă de nas chiar și alte autorități mai supreme și să pretindă satisfacție pentru asemenea abuzuri”.²⁷

În anul 1865 la școala din Salva erau înscriși un număr de 182 de elevi, dintre care 87 băieți și 95 fete. Dintre aceștia frecventau școala un număr de 95 de elevi. Frecvența școlară era așadar de 52,19%, adică puțin peste jumătate. La aprecierea privind pe învățătorul George Mutu era notat faptul că avea o „*putare morală bună, diligență destulă*” și că „*scrie și vorbește nemțește*”. El avea un salariu lunar de 100 de florini. În ceea ce privește situația școlară ea înregistra „*progres și examen bun*”.²⁸

La 3 iulie 1869 a avut loc examenul de la școala din Salva. Acesta s-a desfășurat sub conducerea lui Leon Pavelea, profesor la Gimnaziul din Năsăud, în prezența judeului cercual²⁹ și a antistiei comunale.³⁰ Cu această ocazie au fost examinați un număr de 37 elevi și 10 eleve. Rezultatele examenului nu s-au ridicat la nivelul așteptărilor. Dintre elevii examinați numai cei din cele două bănci din față au fost într-o anumită măsură pregătiți, în timp ce restul elevilor nu au știut nici măcar rugăciunile. Rezultatele examenului a fost diferit în funcție de obiectele de învățământ. Dintre elevii examinați numai opt au știut citi, în timp ce la geografie elevii au dat răspunsuri bune. Cauzele rezultatelor relativ

²⁴ Districtul Năsăud a existat în perioada 1861-1875.

²⁵ S. J. B. N. A. N., *Fond Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, dosar 897, ff. 5, 6.

²⁶ *Ibidem*, *Fond Vicariatul Rodnei*, dosar 216, f. 216 v.

²⁷ *Ibidem*, f. 246.

²⁸ *Ibidem*, dosar 202, ff. 60 v., 61.

²⁹ Conducătorul cercului administrativ.

³⁰ Primarului și membrilor consiliului comunal.

slabe de la examen se datorau elevilor, dar și învățătorului. În ceea ce îi privește pe elevi, aceștia au frecventat școala în mod neregulat. După cum nota Leon Pavelea în raportul său înaintat către Inspectoratul Școlar al Districtului Năsăud privind examenul de la școala din Salva, învățătorul „a pus diligență³¹ întru a corespunde chemării sale”, dar „modul predării lipsește, iar metoda o observă³² foarte puțin”. Grădina școlii³³ era într-o stare bună, iar în ceea ce privește pomăria³⁴ învățătorul merita toată lauda.³⁵ În anul 1870 grădina școlii din Salva avea o suprafață de 200 stânjeni pătrați și cuprindea 150 de pomi.³⁶ Rezultatele examenului din 7 iulie 1871 desfășurat sub conducerea lui Maxim Pop, profesor la Gimnaziul din Năsăud au fost „puțin îmbucurătoare”. Acest lucru se datora pe de o parte multelor absențe ale elevilor de la școală, dintre care unii au lipsit chiar și 79 de zile, iar pe de altă parte faptului că învățătorul „nu posedă însușirile naturale și nu are nici cunoștințele pedagogice-didactice”. Dintre „nenumăratele sminteli contra regulilor didactice”, Maxim Pop se referă doar la faptul că „expresiile vulgare, cum sunt: pcele, pcciore, ceptu, încă nu s-au delăturat din școală”. În ceea ce privește grădina de pomărit aceasta se afla într-o stare bună.³⁷

Diferența de apreciere a aceluiași învățător, George Mutu, într-un interval atât de scurt este explicabilă. În calitatea lor de directori ai școlilor, preoții mergeau pe la școală din când în când, dar nefiind pedagogi, iar unii dintre ei neavând nici o idee despre metodele de predare școlare, erau mulțumiți dacă vedeau că învățătorii vorbesc cu elevii. Fără a avea o pregătire pedagogică, preoții emiteau aprecieri favorabile în ceea ce îi privește pe învățători. În cazul în care aceștia erau evaluați de către profesori lucrurile erau diferite. Învățătorul George Mutu a urmat doar cursurile anului II al Preparandiei de la Năsăud în anul 1862.³⁸ Un singur an era prea puțin pentru formarea unui învățător.

O mare problemă o constituia și slaba frecvență școlară. În timpul existenței Regimentului II românesc de graniță de la Năsăud și a Districtului Grăniceresc Năsăudean, după absolvirea școlilor comunale și apoi a Institutului militar de la Năsăud elevii români puteau ocupa funcții

³¹ S-a străduit.

³² Respectă.

³³ Lotul școlar.

³⁴ Pomicultura.

³⁵ S. J. B. N. A. N., *Fond Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, dosar 927, f. 29.

³⁶ Adrian Onofreiu, „Informațiile statistice-importanță bază de date pentru perioada Districtului Năsăud”, în *Arhiva Someșană*, număr XIII, 2014, p. 49.

³⁷ *Ibidem*, f. 29.

³⁸ Ana Filip, Ioan Morariu (coordonatori), *Salva. Reșpere monografice*, p. 251.

de subofițeri sau funcționari. După desființarea Regimentului II românesc de graniță de la Năsăud în anul 1850, românii au pierdut aceste oportunități. În cadrul Imperiului Austriac, apoi a celui Austro-Ungar ei erau excluși de la ocuparea funcțiilor publice, iar meseriile constituiau apanajul sașilor și evreilor. În aceste condiții românii năsăudeni și-au pierdut motivația de a urma cursurile școlilor. Acestea nu le ofereau nici un avantaj direct, în afara faptului că îi învățau să scrie și să citească.

Fiecare școală confesională trebuia să își aleagă un senat școlar confesional, compus din preot ca președinte, curator și învățător ca membrii, plus încă nouă membri aleși de locuitorii comunei. Preotul era cel care conducea școala, dar nu singur ci în colaborare cu mireni, conform principiului sinodalității. În acest fel, școala era apărută în fața oricărui absolutism ierarhic. Acest organism de conducere avea mai multe drepturi și obligații. Ele se refereau la personalul școlar, la unele probleme școlare propriu-zise și la proprietățile școlare. Senatul trebuia să aleagă învățătorii pe viață, alegere care trebuia apoi să fie aprobată de episcopie, după ce aceasta verifica dacă învățătorii au calitățile cerute prin lege. Senatul se ocupa și de frecvența școlară și de administrarea școlii. Același senat trebuia să aleagă un controlor, care să verifice modul în care curatorul bisericii³⁹ administrează averea școlară. Anual senatul școlar trebuia să trimită rapoarte despre starea învățământului sinodului vicarial.⁴⁰

La 31 octombrie 1869 a fost ales senatul școlii din Salva. Ca președinte al senatului a fost ales preotul greco-catolic Sebastian Coșbuc, iar ca membrii învățătorul George Mutu, curatorul primar Teodor Pavelea, notarul George Belteag, profesorul de la gimnaziul din Năsăud Leon Pavelea, Iacob Pavelea, Dorotei Cimbulea, Avacom Zăgrea, Isidor Bodescu, Ignat Morariu, Clement Zebale, Ciril Pascu și Ștefan Vârtic.⁴¹ În anul școlar 1913-1914 senatul școlar era compus din preotul Iuliu Morariu ca președinte, învățătorul Nicolae Mihăese ca notar, învățătorul pensionat Gavril Finegar, învățătorul de la școala de stat Teodor Zegrea, Ștefan Onu, Ioan Vârtic, Vasile Pop, Moise Bodescu, Ioan Morariu, Dumitru Cimbulea, Vasile Pupeză, Nicolae Pop, Ilie Furcea, Irimie Onița, Ilie Nașcu, Dumitru Catarig și Gavrilă Dedeșca ca membrii.⁴²

³⁹ Curatorul bisericesc ca administrator al averii confesionale era și administratorul averii școlare.

⁴⁰ Organul care îl ajuta pe vicar să conducă vicariatul.

⁴¹ S. J. B. N. A. N., *Fond Vicariatul Rodnei*, dosar 258, f. 166.

⁴² *Ibidem*, dosar 1138, f. 150.

După instaurarea dualismului austro-ungar în anul 1867, Inspectoratul Școlar maghiar a început să hărțuiască școlile confesionale românești, găsindu-le mereu o serie de neajunsuri. Statul maghiar a încercat să maghiarizeze populația românească prin intermediul școlilor. În acest scop a creat o serie de școli comunale, sperând ca în timp acestea să înlocuiască școlile confesionale. Școlile comunale au fost create pe cale administrativă. Asemenea comunelor Telciu, Ilva Mare, Maieru și Nepos, comuna Salva a primit ordin de la Comisia Administrativă a Comitatului Bistrița-Năsăud să deschidă o școală comună. În anul 1886 preotul greco-catolic din Salva, Ioan Catone, însoțit de notarul⁴³ evreu și de câțiva țărani s-a prezentat la judele din Năsăud pentru depunerea jurământului ca președinte, respectiv membrii ai senatului școlar al școlii comunale din Salva.⁴⁴ În fruntea școlii comunale din Salva se afla învățătorul Gavril Finegar.⁴⁵ În anul 1889 școala comună din Salva era frecventată de un număr de 53 elevi.⁴⁶ În anul 1898 s-a înființat școala de stat din Salva, prin transformarea școlii comunale.⁴⁷

În anul 1886, Gyula Havás, inspectorul școlar regal al comitatului Bistrița Năsăud, a publicat concurs pentru ocuparea postului de învățător la școala din Salva și la școlile din Telciu și Tiha Bârgăului. Școlile confesionale nu erau susținute de stat și nu se găseau sub autoritatea directă a acestuia. Vicarul greco-catolic Grigore Moisil a reacționat, cerând Episcopiei Greco-Catolice de Gherla să intervină pentru ca inspectorul școlar comitatens „să rămână între marginile sferei sale de activitate și să nu se amestece în afacerile școlare ale confesiunii greco-catolice”.⁴⁸

Cu ocazia inspecției efectuate la începutul anului 1903 la școala din Salva inspectorul regal școlar a cerut ca școala confesională să fie reparată din temelii, iar acoperișul să fie refăcut, amenințând că în caz contrar va închide școala. În această situație, la 10 mai 1903 a avut loc la Salva adunarea generală a credincioșilor greco-catolici din Salva. După ce a prezentat situația, „punând la inima fiecăruia interesul ce trebuie să-l avem față de școală și cu deosebire față de școala confesională”, după cum spunea preotul greco-catolic Vasile Dumbrevă, acesta i-a întrebat pe membrii adunării generale a credincioșilor ce este de făcut ? Preotul a arătat că reparațiile școlii însemnau construirea unei noi săli de clasă, înălțarea pereților cu un

⁴³ Secretarul.

⁴⁴ *Gazeta Transilvaniei*, număr 142, 26 iunie/8 iulie 1886.

⁴⁵ S. J. B. N. A. N., *Colecția personală Virgil Șotropa*, dos. 62, f. 38.

⁴⁶ *Ibidem*, *Fond Vicariatul Rodnei*, dosar 624, ff. 173, 236.

⁴⁷ Ana Filip, Ioan Morariu (coordonatori), *Salva. Repere monografice*, p. 256.

⁴⁸ S. J. B. N. A. N., *Fond Vicariatul Rodnei*, dosar 566, f. 56 v.

metru, schimbarea dușumelei, a podului, acoperișului, ușilor, ferestrelor și văruiatul școlii. Efectuarea acestor reparații ar fi costat peste 2000 de coroane, după calculul maistrului Moldovan. Membrii adunării generale au hotărât să solicite Consiliului Administrativ al Fondurilor Școlare de la Năsăud un împrumut de 2000 de florini din fondul școlii din Salva, împrumut care urma să fie restituit în termen de zece ani prin grija senatului școlar. Adunarea generală a credincioșilor greco-catolici a fost de acord ca pentru restituirea împrumutului în bugetul comunei Salva să fie cuprinsă la cheltuieli în fiecare an suma de 200 de coroane.⁴⁹ În ședința ținută la 22 septembrie 1903, Consiliul Administrativ al Fondurilor Școlare Greco-Catolice din Vicariatul Rodnei a aprobat cererea senatului școlar și a adunării credincioșilor greco-catolici din Salva de a i se acorda un împrumut de 2000 de coroane, cu condiția ca pentru împrumutul acordat să se plătească o dobândă de 6%, contractul de împrumut să fie semnat de un număr de 10 proprietari de frunte din Salva ca și garanți, împrumutul să fie restituit în termen de șase ani, iar acesta să fie acordat în momentul începerii lucrării de reparație a școlii.⁵⁰ În anul 1904, cu ocazia reparării școlii, s-a încercat transformarea acesteia într-o școală cu două săli de clasă. În același an s-a încercat, de asemenea, crearea celui de-al doilea post de învățător. Această dublă realizare „*cu greu se va realiza*”, era de părere la 9 iulie 1904 vicarul greco-catolic Ciril Deac.⁵¹ Vicarul avea dreptate. Școala a rămas cu o singură sală de învățământ și cu un singur învățător până la sfârșitul Primului Război Mondial.

În anul școlar 1903-1904 predarea la școala confesională din Salva se efectua timp de cinci zile pe săptămână, dimineața și după amiaza. Zilele de joi și duminică erau zile libere. Orele începeau de la ora 8 dimineața și se desfășurau până la ora 12. Ele reîncepeau la ora 14 și durau până la ora 17 în zilele de luni, miercuri și vineri și până la ora 16 în zilele de marți și sâmbătă. În total elevii aveau 32 de ore pe săptămână. Elevii aveau pe săptămână 9 ore de învățământ intuitiv în legătură cu învățarea limbii maghiare, 7 ore de citire și scriere în limba maternă și maghiară, 5 ore de calculațiune,⁵² 2 ore de limbă maternă, 2 ore de istorie și geografie, 2 ore de religie, 2 ore de gimnastică, 1 oră de istorie naturală,⁵³ 1 oră de economie și 1 oră de cânt.⁵⁴

⁴⁹ *Ibidem*, dosar 915, f. 374.

⁵⁰ *Ibidem*, dosar 932, ff. 46, 47.

⁵¹ *Ibidem*, dosar 946, f. 16.

⁵² Aritmetică.

⁵³ Biologie.

În anul școlar 1913-1914 programa școlară era structurată pe următoarele capitole: religia⁵⁵ și istoria biblică,⁵⁶ învățământul intuitiv în limba maternă și maghiară,⁵⁷ limba maternal-citit și gramatică,⁵⁸ limba maghiară,⁵⁹ calculul,⁶⁰ geografia⁶¹ și cântul.⁶²

⁵⁴ Muzică; S. J. B. N. A. N., *Fond Vicariatul Rodnei*, dosar 924, f. 86.

⁵⁵ În clasele I și II ea urmărea dobândirea cunoștințelor despre sfânta cruce, rugăciunile Tatăl Nostru, Născătoarea, Crezul, poruncile lui Dumnezeu (10) și a bisericii (5), scopul omului, Dumnezeu în trei fețe, despre om, în clasele III-IV învățarea corectă a rugăciunilor, despre lume, om, îngeri, nașterea, viața, moartea, învierea și înălțarea lui Isus și repetarea cunoștințele din anul anterior.

⁵⁶ În clasele III-IV ea urmărea dobândirea cunoștințelor despre vestirea nașterii lui Ioan, vestirea nașterii lui Isus, nașterea lui Ioan, nașterea lui Isus, cercetarea Mariei, păstoria la iesle, tăierea împrejur.

⁵⁷ În clasa I se efectuau conversații cu elevii privind normele de comportament, rugăciunile, numele, locurile, se urmărea dobândirea unor cunoștințe despre școală și părțile ei, persoanele și obiectele din școală, obiectele din școală după formă, culoare, loc, materie și constructori, corpul omenesc cu părțile sale, simțurile și organele lor, familia și viața familială, necesitățile corpului omenesc: hrană, îmbrăcăminte și adăpost, casa părintească împreună cu obiectele și părțile componente, curtea și animalele domestice, grădina cu flori, legume și pomi, în clasa a III-a se repeta materia studiată în anul precedent, iar la gramatică în clasele III-IV se efectuau exerciții privind rostirea, descompunerea cuvintelor și se urmărea dobândirea unor cunoștințe privind părțile principale și secundare ale propoziției, substantivul: număr și gen, pronumele personal, verbul cu timpurile sale, adjectivul și conjugările, atributul, adverbul, felurile propoziției după cuprins și înțeles.

⁵⁸ În clasa I ea urmărea dobândirea unor deprinderi de scriere, a unor cunoștințe despre rostire, cuvânt, silabă, sunet, cunoașterea și dezvoltarea sunetelor originale și derivate, privind citirea și scrierea din manualul lui Solomon și Muntean, în clasa a II-a se repetau cunoștințele dobândite în anul anterior, se urmărea dobândirea unor cunoștințe privind sunetele mici și mari, scrise și tipărite și se parcurgeau capitolele VII-IX privind școala, casa părintească, animalele domestice și părțile componente ale acestora, iar în clasele III-IV se parcurgea în întregime manualul lui Muntean și Solomon.

⁵⁹ În clasa a II-a ea urmărea dobândirea capacității de a dezvolta sunete mari și mici scrise și citite, citirea, traducerea și explicarea unui număr de 20 de deprinderi cu ajutorul părții I din manualul lui Erödi Darius, la clasa a III-a se parcurgeau un număr de 60 de texte în proză și poezie din partea a II-a din manualul lui Erödi Darius, iar la clasa a IV-a se parcurgea în întregime a II-a parte din manualul lui Erödi Darius.

⁶⁰ La clasa I-a se urmărea dobândirea unor cunoștințe despre numerele de la 1 la 10 și se efectuau cele 4 operații cu aceste numere, la clasa a II-a se urmărea dobândirea unor cunoștințe despre numerele de la 1 la 100 și se efectuau cele 4 operații cu aceste numere, iar în clasele III-IV se urmărea dobândirea unor cunoștințe despre numerele de la 100 la 1000, se efectuau cele 4 operații cu aceste numere și despre măsurile de lungime, volum, greutate, timp și preț.

⁶¹ În clasa a III-a ea urmărea dobândirea cunoștințelor despre școală în general, locul nașterii, locuitorii comunei după limbă și ocupație, despre comune, regiunile cerești (noțiuni de astronomie), comuna Salva, suprafața pământului, apele, drumurile, cercul și comitatul, iar în clasa a IV-a se repetau cunoștințele din anul anterior și se urmărea

Astra Salvensis, an IV, număr 8, 2016

În anul școlar 1921-1922 la școala primară din Salva activau învățătorii Nicolae Mihăese, Ioan Mihăese și învățătoarea Valeria Rus (măritată Bodescu).⁶³ În anul 1927 la școala din Salva funcționau învățătorii Valeria Bodescu, Victoria Bartoș, Nicolae Mihăese și Ioan Mihăese.⁶⁴ În perioada 1924-1936 la școala din Salva au activat patru învățători, iar în intervalul 1937-1940 cinci învățători. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial dintre cei cinci învățători patru s-au refugiat în România datorită faptului că Nord-Vestul Transilvaniei a fost ocupat de către Ungaria. Cei patru învățători s-au întors în Salva după eliberarea Transilvaniei de sub stăpânirea maghiară. După al Doilea Război Mondial și până în anul 1948 școala din Salva a funcționat cu șapte clase, dintre care patru primare și trei complementare.⁶⁵

În anul școlar 1957-1958 școala din Salva funcționa în două localuri, dintre care unul avea patru săli de învățământ, iar celălalt avea două săli de învățământ. Localurile erau într-o stare bună, însă nu existau suficiente săli de învățământ. Pentru rezolvarea acestei probleme Sfatul Popular al comunei Salva a luat hotărârea de a etaja localul de școală numărul 1. Lucrările au început în primăvara anului 1958. Mobilierul școlar era suficient, dar după terminarea etajării școlii se aprecia că ar fi fost nevoie de încă 102 bănci. Materialul didactic era suficient. Materialul existent, pe lângă cel dat de către Ministerul Învățământului era completat cu material confecționat de către cadrele didactice, precum planșele intuitive, albumele. Elevii școlii din Salva au participat la concursul pionierilor și școlarilor, faza pe raion și regiune. Echipele de cor, de dans și de recitatori s-au clasat pe locul întâi la faza raională.⁶⁶

Școala din Salva este o școală veche, care se bucură de tradiție. În cadrul acesteia au activat învățători și profesori care s-au remarcat prin merite deosebite. De asemenea școala s-a bucurat de susținerea comunității locale. Școala din Salva a răspândit știința de carte printre românii de aici și a păstrat vie conștiința națională în rândul acestora.

dobândirea unor cunoștințe despre Ungaria: granițe, munți, râuri, lacuri, ținuturi, comitate, locuitori și despre Austro-Ungaria: munți, râuri, țări.

⁶² La clasele I-IV ea urmărea dobândirea cunoștințelor privind cântările bisericești de la sfânta misă, cântece școlare românești și maghiare. S. J. B. N. A. N., *Fond Vicariatul Rodnei*, dosar 1138, ff. 193, 194.

⁶³ Ioan Pavel, *Starea învățământului primar din județul Bistrița-Năsăud la finea anului școlar 1921/22*, Bistrița, Tipografia națională George Matheiu, 1922, p. 31.

⁶⁴ *Buletin Școlar*, număr 6, 15 martie 1927, pp. 35-36.

⁶⁵ Dionisie Piciu, *Istoricul Școlii elementare din comuna Salva* (manuscris).

⁶⁶ S. J. B. N. A. N., *Fond Sfatul Popular al Raionului Năsăud-Secția învățământ-cultură*, dosar 13/1958, ff. 6, 9.